

בשל מה רוגזים עלינו הבריטים ?

מאז הופעת ספריהם של ר. קרוסמן וב. קראם בעברית נתבלטה בפני ציבורנו העובדה, כי ארץ־ישראל הנה אחד היתדות — או אחד מסלעיה־המחלוקת — במערכת היחסים והשיתוף המדיני בין בריטניה הגדולה לממלכה האמריקאית האדירה. אולם, גם בספרים הנ"ל שוקפה בעית א"י בעיקר על הרקע היהודי־הציוני שלה. על כן יהיה ענין לקהל קוראינו בהדגמה ממשית כיצד, שעה שדנים על יחסי־הפנים בין „מעצמות־המערב“, רואים את ארץ־ישראל, כאחת מנקודות המגע והחיכוך הבריטי־אמריקאי בזמן הזה, וכאחת החוליות בשרשרת. ראייה כזאת — המתגלית ברשימה שלפנינו, היא ראיתו של סופר אמריקאי יושב־לונדון, המשתדל לקרב את בני ארצו להבנת הגישה הבריטית. ודאי שאין ראיתו יכולה להיחשב כהערכה מציאותית שלמה של א"י כחזיון בפני עצמו במערכות המדיניות. וזה מחמת שהיא מעלימה, באופן מלאכותי, את הגורם היהודי הנעוץ בשורש הבעיה. אך יש בה כדי ללמדנו על דרכי גישה, אשר ודאי היוו רקע לכמה מהופעותיו של מיניסטריון־החוץ האמריקאי בפרשת ארץ־ישראל בפני מושב האומות המאוחדות. בחודש מאי ש. ז. ואשר השפעתן עלולה להתגלות שוב בהמשך הדיונים בפודום הבין־לאומי.

אחד מפירותיה של עלית „הלאומנות הג'ורנליסטית“, הנוטה להציג את מאורעות העולם הגדול במשמעותם האמריקנית בעיקר, הוא טיפוח ההכרה, שלפיה אחת היא לה, בעצם, לאמריקה, מה מתרחש שם בבריטניה, ומה זו עושה ביחס לקר־המדיניות האמריקני.

ואילו שתי הנחותיה העיקריות, הצמודות זו לזו, של מדיניות־החוץ הבריטית כיום הנה הנן :

(1) כי מה שעושה אמריקה — תשיבות עצומה לאין ערוך נודעת ממנו לבריטניה הגדולה.

(2) וכי מה שבריטניה עושה חשיבותו לגבי אמריקה הנה ניכרת. כל הפקידים הבריטיים האחראים יטעימו את גיבונני המשמעות האלו שבין „עצום“ ל„ניכר“ ; הבחנה זו מובנת ומקובלת בבריטניה זה זמן־מה. המשאלה המופנית כאן אל האמריקאים אינה המשאלה שיתרו על הבחנה זו או שיתעלמו ממנה, אלא שיכירו בה. הכרה שקולה, המחייבת להודות בהנחה ה ש נ י ה ממש כבראשונה.

מטרתה של המדיניות הבריטית היא לזכות בבטחון — בכל משמעויותיו מבית ומחוץ. ההנחה המוקדמת שבכל אותה בקשת בטחון בריטית קובעת,

שהבטחון האפשרי היחידי לא יושג אלא בבטחון-עולמי כזה שיהא בטחון-משותף אמיתי. באחוזם בקרניה של נוסחת-שגרה זו, מגלים בריטניה ומנהיגיה מידה לא קטנה של רגש, הכרה וכנות — אך בשל אלה אין הם ראויים לשבח מיוחד, כי אין להם ברירה.

היה זמן שהתנאים התירו לה, לבריטניה הגדולה, לבקש את בטחונה קודם כל בעצמתה היא ורק אחר-כך בבריתות חלקיות, שלפי נוחותה היו, בדרך כלל, איזוריות — אך לא תמיד כאלה. ואלו כיום כופים עליה התנאים להכיר בכך, שאין לאל ידה לרכוש לעצמה בטחון לא באמצעות כוחותיה ומקורות-יכולתה היא, ולא באמצעות איזו ברית חלקית שתכרות לעצמה. שכן בריטניה לא תדע בטחון אלא בעולם של בטחון. תוכנם של מדינאיה הוא, משום-כך, כברם — בשעה שהם מכריזים כי מטרתם הראשונה היא להביא את ארגון האומות המאוחדות לידי פעולה. יתכן כי אף המדינאים האמריקניים כנים כמותם, בשעה שהם, מצדם, גורסים אותו דבר עצמו. אלא שהללו אינם יכולים להיות דבקים כל-כך בדבר; פשוט משום שאין הוא להם כורת, כשם שהנו כורח בשביל הבריטים.

אמריקה מוכנה ללחום את המלחמה הבאה, האטומית, גם אם תהא זו מלחמה ששום אומה בעולם לא תוכל לזכות בה. אם בכלל יש למישהו סיכויים לזכות בה — הרי קרוב הדבר כי אמריקה היא זו. לעומת זאת, יש לחשוב שבריטניה לא תהיה מוכנה ללחום מלחמה כזאת לעולם — על אחת כמה וכמה שלא לזכות בה. היא מי שיהא המנצח או המפסיד בה — בריטניה תצא מכל הענין כשידיה על ראשה ואחת היא אלו בריתות חלקיות תכרות לה בינתיים. יתר על כן: קרוב מאוד לודאי שאי-המטרופולין של בריטניה הגדולה עצמה ימחה מתחת לשמים.

* * *

עובדות אלה מקובלות בבריטניה במידה כזו, שחדלו אפילו לשמש נושאים מגרים לשיחות, אם רשמיות ואם לאו. ואולם קל מאוד להסיק מהן מסקנה מסולפת, המתבקשת, לכאורה, מאליה והיא שבריטניה גמרה אומר להימנע ממלחמה חדשה, בכל מחיר ואופן. הנחה זו מוטעית מעיקרה, לפי שהיא מתעלמת משני גורמי-יסוד: ראשית, אין הבריטים אומרים נואש לעולם — זו אמיחה שאמנם הרגיזה כמה וכמה אמריקנים ב-1940, ואשר רק לבעלי-דעת מועטים היתה אז התבונה לזכרה. הגורם האחר נעוץ בעובדה שאין הנייטרליות אפשרית. במלחמה הבאה כי תבוא יש לבריטניה עוד פחות סיכויים להישאר נייטרלית — ועל כן גם חסונה בפני כל פגיעה — מאשר היו לארצות-הברית בימי מלחמה האחרונה.

ברירה שלישיית יכלה להיות, להלכה, ברית עם רוסיה הסוביטית נגד ארה"ב. מאז 1941 יש לה, לבריטניה, ברית כתובה עם ברית-המועצות —

דבר שאין לה — ולעולם גם לא יהיה לה, כנראה, — עם ארצות-הברית. אלא אין לשער כי ברית זו תהיה בזמן מן הזמנים מכוונת נגד ארה"ב (פרט לאיזו תמורה מוחלטת בעצם טיבן ומהותן של ברית-המועצות ושל ארה"ב). ברית כזאת — אין להעלותה על הדעת מכל בחינה שהיא; ואלו משתי בחינות מיוחדות גם לא היתה הולמת צרכים של ממש:

1) לגבי בריטניה אין כל הבדל פסי ביין אטומים ורקטיות רוסיים לאטומים ורקטיות אמריקניים;

2) מבחינה היסטורית, כל אימת שהמדובר הוא בכריתת-ברית עם מעצמה מסויימת או נגדה, נמצאות בריתותיהם של הבריטים נוטות להיות מכוונות נגד השלטת במעצמות יבשת-אירופה. והלא כיום רוסייה הנה מעצמה כזו.

אם הגיונה של ההיסטוריה והכרח המסיבות הקיימות מעמידים את בריטניה לצדן של ארצות-הברית, מה עוד ברירות נותרות לה? התשובה הנה: — הרבה עד למאוד. וכדי לרדת לעומקה של המדיניות הבריטית הנכוחית, חייב אדם לעיין ב"יתרת"-אפשרויות זו.

ראשית-כל קיים, כמובן, ארגון האומות המאוחדות, כלומר קיימים עוד הסיכויים לכך כי אפשר יהיה להפוך ארגון זה, על אף הכל, לכלי-של-ממש. זהו לפי שעה סיכוי קלוש, וכך גם רואים אותו בבריטניה. אולם, מתוך הכרח בלי-גונא, מסרבים הבריטים עד עתה להודות בפשטות כי הסיכויים לכך הם בטלים לחלוטין. על-כן מושתתים עיקרי מדיניותם על ההנחה, אך כבר לא על הדאואת, שאפשר עוד להביאו, את ארגון האו"מ, לידי פעולה תקינה. מכאן אנו למדים שאחת ממטרותיה של המדיניות הבריטית היא לא לעשות כל דבר שיש בו לסגור את הדרך לקראת ארגון או"מ תכליתי, או כדי לסייע לשקיעתו. אכן, לא תמיד אפשרי דבר זה.

בריטניה הגדולה סבורה שעליה לעשות כל אשר לאלידה לעשות כדי למנוע, או להמתיק, סכסוכים זעירים שניים-במדרגה, העלולים לגרום להתנגשות ראשונה-במעלה, (ובדרך זו אף למלחמה). אמנם, תפיסת-יסוד זו של המדיניות מתעלמת כאילו מהעובדה הבולטת-לעין כי אכן קיים סכסוך ראשון-במעלה כזה.

מגמה מכוונת זו לבודד, לצמצם ולפתור את הסכסוכים השניים-במדרגה בטרם היותם לסכסוכים ראשונים-במעלה, מבארת על כל פנים לא מעט מדבריו של ארנסט בוויין, מן הצורה שבה אומר הוא את מה שהוא אומר — ועוד יותר, משהו מן הדברים שאיננו אומר.

* *
*

פרק זמן מסוים במרוצת השנה שעברה הניחה בריטניה במכוון חלק הגון מעול המלחמה על שכמה של אמריקה. יש רגלים לשער שמדינאים

בריטיים אפילו עודדו את המדינאים האמריקניים, וביחוד את מר ברנס בשעתו, „לדבר ברורות“, כפי שדיברו. עתה, מכמה וכמה טעמים, משתנה קרה המדיניות (או הטכסים) הזה והולך. הטעם האחד לכך הוא, בעיקרו, פנימי: הזלזול הסוביטי, הקומוניסטי והשמאלי (הבלתי-קומוניסטי), בקור התנהגות כזה נתגלה כרבה השפעה מדי בבריטניה פנימה, ומבחינה פוליטית פנימית נעשה עתה רצוי יותר לכווין להתחיל שוב להשמיע את דברו ואת דבר בריטניה. אך היתה לכך עוד סיבה, דוחקת עוד יותר: מנקודת ראות בריטית לא הצמיחה מדיניות זו, של „ישיבה עם קהל הצופים“, פירות טובים בענייני-חוץ. לא זו בלבד שהאמריקנים נעשו — כפי שניתן לשער תחילה — תוקפנים מדי, מרעימי-קול מדי ופסקנים-בדיבור מדי, ומשום כך נטו להפוך סכסוכים שניים-במדרגה להתנקשויות ראשיות. העיקר היה בזה, לפי ההשקפה הקובעת את ה„טון“ בציבור הבריטי, שהאמריקניים, בדברם על מדיניותם העולמית, לא תמיד השתמשו במושגים הקיימים בה במציאות.

ביחוד נטו הצהרות המדינאים האמריקניים — לדעת אנשי-המדינה הבריטיים — להשמיט, או להבליע בנעימה, יסוד חיוני אחד — הלא הוא זהותם של האינטרסים הבריטיים והאמריקניים באיזורים רבים בעלי חשיבות. במקרים מסויימים, כבשעת המחלוקת בין המדיניות הבריטית והאמריקנית בעניין ארץ-ישראל, כפרו ההצהרות האמריקניות בזהות האינטרסים ביניהן או ששללו במרומז. הנימוק הבריטי לטענה כי אמנם קיימת זהות אינטרסים אמיתית ראוי הוא שנעיין בו פורתא.

הרי עניינה של ארץ-ישראל, המפתח למדיניות הבריטים בה היא הדעה שחשיבותה של א"י היא לא בזה, שהיא נועדה להיות ביתם הלאומי של אותם היהודים אשר יבחרו ללכת לשם, אלא בזה שהיא מהווה חלק מהמזרח-התיכון. המפתח למדיניות הבריטית במזרח-התיכון נעוץ בהשקפה, שהעדה הערבית היא הרוב שם ומשום כן גם הגורם החזק ביותר, וכי כל קו מדיניות שתכליתו לשמור ולו רק על שיירי עמדתם של הבריטים במזרח-התיכון — מן ההכרח שיהיה מותווה קודם כל, לרוח הערבים.

גורם נוסף במדיניותה של בריטניה במזרח-התיכון היא ההשקפה — או, כפי שהבריטים רואים זאת, העובדה — שהשמירה על מכסימום של עמדה בריטית במזרח-התיכון חשובה לארצות-הברית לפחות כאשר לבריטניה. הנימוק לכך הוא זה: ארצות-הברית זקוקות לנפט של המזרח-התיכון, בימי שלום ומלחמה, לא פחות מאשר זקוקה לו בריטניה. והאמריקנים, בעסקיהם המסחריים ובמדיניותם המסחרית — על-ידי דרישת זכויות שוות, ואפילו זכויות-יתר, על הנפט הזה — מוכיחים שכך הם פני הדברים. הצבא הבריטי והדיפלומטיה הבריטית מגינים עתה עליו למען האמריקנים ממש כאשר למען הבריטים.

אם יש לה, למזרח-התיכון נפט, הרי יש לו גם גיאוגרפיה — נחמד-גיאוגרפיה שחשיבותו עצומה ביותר גם לגבי מדיניותה העולמית של אמריקה — כשם שהנה לגבי זו של בריטניה. צבא בריטי ודיפלומטיה בריטית מגינים עתה על גיאוגרפיה זו למען שתי האומות כאחד. כך אומרים הבריטים. ועוד הם אומרים: „אין אנו יכולים לשמור על עמדתנו אנו ועל עמדתכם שלכם עד אין קץ, אלא אם כן תתחיל ממשלתכם להתייחס לכך כאל עמדה משותפת — ולא כאל עמדה „בריטית“, שהיא, באיזה אורח-פלא עמדה עויינת כביכול. אנו מכירים בכך שמדיניות-הפנים שלכם מכבידה על ממשלתכם לעשות כן; שאין ממשלתכם יכולה לעשות דבר אלא אם כן תהא לה התמיכה מאת הציבור האמריקני. אבל — וזהו עיקר השקפת הבריטים — ממשלתכם לא תשיג תמיכה זו לעולם אם לא תתחיל לדון בשאלות מדיניות משותפת בניסוחים שיהלמו את מושגי-הקיימים במציאות, ואם לא תביאו את העובדות לידיעתו של הציבור האמריקני. אנו איננו יכולים לעשות זאת. דבר זה מוטל עליכם“.

ב„עליכם“ מתכוונים המדינאים הבריטיים לנשיא טרומן ול„מוכיר-המדינה“ (מיניסטר החוץ) של ארה״ב.

מן הראוי לציין כאן, כי שעה שהבריטים מדברים על העמדה שיש בדעתם לשמור למען עצמם ולמען אמריקה במזרח-התיכון, אין הם מתכוונים לעמדותיהם של פני המלחמה. מודים הם בהכרח לסגת משהו: כל מדיניותם איננה מכוזנת אלא להגבלת הנסיגה עד למינימום ההכרחי. דבר זה, טבורים הם, אינו ניתן לביצוע אלא אם יקבלו תמיכה אמריקנית מסוג כזה שלא זכו לו עד עתה; וודאי שאינו ניתן לביצוע כל זמן שהאמריקנים, מטעמים פוליטיים-פנימיים, מגלים התנגדות לקר-מדיניותם — כבמקרה ארץ-ישראל.

הרי פרשת טריאסט. כאן נקטו, למעשה, מר ביון ומר ברנס אותה עמדה עצמה: כי על טריאסט להיות פתוחה בפני בעלות-הברית המערביות כמו בפני רוסיה ויוגוסלביה. הבריטים סבורים שגם כאן, כבארץ-ישראל, הם מגינים על עמדת האמריקאים כשם שהם מגינים על עמדתם הם. אמנם, גייסות אמריקניים ובריטיים גם יחד נמצאים במקום. אך היה זה ראש-הממשלה הבריטית, מר אטלי, ולא ברנס או מר טרומן, שנטל על עצמו את המשימה להכריז כי החיילות הבריטיים יישארו בטריאסט לא רק עד לעת חתימת חוזה-משביע-רצון, אלא עד למועד „ביצוע“, הלכה למעשה. זו היתה התחייבות מכבידה וסתמית, מאותו סוג שהמדינאים האמריקנים — מבחינת שיקוליהם הפוליטיים-הפנימיים — מוצאים היתר לעצמם להיזקק לה רק לעתים רחוקות.

ועיינרנא בפרשת יון. דעתה של ממשלת בריטניה אינה נוחה ממהלך העניינים בארץ זו, וכמה מחבריה אינם מרוצים מאופן הטיפול בעניינים אלה ע״י הבריטים. ואולם, משמעלים על הפרק את שאלת קר-

המדיניות עצמו ואת פרשת השימוש בחיילות הבריטיים בשביל מימושן — אומרים מדינאי בריטניה ברגש, שגם כאן, בפניה זו של האיזור שהרוסים מתכוונים להפכו לאיזור השפעה סוביטי, שומרים הכוחות הבריטיים והדיפּ-לומטיה הבריטית על עמדה ביס־התיכון — שהנה אמריקאית כשם שהנה בריטית. ודאי שאבדן השפעה על יון ואגנו המזרחי של היס־התיכון, וההשתלטות של הדיפלומטיה והנשק הסוביטיים עליהם היתה נחשבת למכה ניצחת למדיניות האמריקנית ולעמדתה של אמריקה בעולם. והנאמר על יון יש לאמרו גם על הדרדנלים ועל המפתן שהם משמשים לכניסה מהים־השחור ליס־התיכון, — שארצות־הברית סבורות עתה כי כדאי וראוי הוא להן להתזיק בו חלק מציין. מה שהבריטים מבקשים הוא, בעצם, שארצות־הברית תנהגנה בדיפלומטיה הפומבית שלהן כשם שהן נוהגות בספינותיהן.

ולבסוף, קיימת גם אירופה, וכיחוד אירופה המערבית. הקשר — או חוסר־הקשר — של אמריקה בבריטניה שלוב, כגורם רב־חשיבות, בכל תפיסה של מדיניות לגבי אירופה המערבית. אנשי־מדינה בריטיים פועלים עתה על יסוד ההנחה כי מדינאים אמריקאיים אינם יכולים לע"ע, בשל מיעוט הנכונות לכך מצד הציבור האמריקאי, לגלות את מידת רצונם האמיתית למדיניות משותפת עם בריטניה באירופה. — ואולי אף הובטח להם, כי אינם אלא „מחליפים" את האמריקאים בתפקידים אלה. אך הרגשתם היא שההצהרות והפעולות האמריקניות באירופה מוטב היה אילו היו מנוסחות במושגים מרומזים, לפחות, אם לא במושגים מפורשים, של מדיניות משותפת, כששתי הממשלות שותפות לאותה המדיניות. (והמצב, כידוע, איננו כזה).

קיצורו של דבר, מתקשים הם להבין משום־מה חששנים כל־כך המדינאים האמריקאים בענין ההזדהות עם מדיניות בריטניה, בשעה שאותה מדיניות היא, למעשה, מדיניות משותפת לשתי הארצות.

בבריטניה הגדולה מתגבש עתה והולך זרם חזק ורב של דעות המצדדות בזכות מדיניות בריטית שתהא פחות קשורה במדיניות האמריקאית, וזרם זה משמיע קולו ברמה. מורת־הרוח ברחבי־העם הבריטי מאמריקה ומהאמריקנים גדלה והולכת אף היא, ולייבוריסטים מאנשי־הפרלמנט, כריצ'רד קרוסמן למשל, אומרים שהפתרון היחידי בשביל בריטניה מונח בכך שהמדיניות הבריטית לא תהא ככולה לא לארצות־הברית ולא לבריט־המועצות. המדינאים הבריטיים, החייבים לצור את צורתה של המדיניות הבריטית ולהגשימה הלכה למעשה, יודעים דעת היטב שהצעה זו היא נטולת־ממשות במקצת, ומשום כך הם מעדיפים לאין ערוך יותר מדיניות אנגלו־אמריקנית משותפת אמיתית.

היזכו בהבנתו של הציבור ובתמיכתו — הבנה ותמיכה ההכרחיות לקיום מדיניות מעין זאת — הוא ענין התלוי במידה רבה במדינאים האמריקניים ובדעת־הקהל האמריקנית.

לקח עמים שוחר-דרור

ז. בשלהי פרשת האיחוד האיטלקי

מאז קיץ שנת 1861, לאחר שמסע שחרורה של איטליה הדרומית והמרכזית הושלם ופרשת הצבעות העם תמה, הגיע תהליך התקומה האיטלקית לשלב בו מתיצב קושי מיוחד בפני כל תנועה לאומית-מדינית מתגשמת: הן הוא אותו שלב אשר בו הושגו כבר, ברובם, האיחוד האיטלקי והעצמאות, אך אשר חסרים בו עדיין השלמות לגבי שטח המדינה וגבולותיה כלפי-חוץ, והמעוף המספיק, הבונה והמחנך, כלפי פנים.

שנת אספרומונטה

כי עם סיפוחן של סיציליה ומלכות, ניאפול לאיטליה המאוחדת עדיין לא תמו בעיותיה הצבאיות והמדיניות של התקומה האיטלקית. מרומא שיסו האפיפיור, והמלך הבורבוני הפליט, את האוכלוסין המרודים והבורים של הרי מלכות ניאפול, לעוררם לתנועת שוד ומרידות. הדברים הגיעו לידי מלחמת-צבא סדירה בכנופיות דכויים האכזרי של הכפרים. הדרום המפגר, הפיאודלי-למחצה רווי ההשפעות של השלטון הספרדי מאז המאה ה"ז השקוע בבורות ובעניות, עוד עתיד היה להיות אבן כבדה על צווארה של איטליה, המנסה לקום על רגליה. מציאות רומא כגוף זר בלב המדינה — גירתה והסעירה. ב-1862 ניסה גריבלדי, — אשר הוטעה לא מעט ע"י הכסיסין הדרמשמעותיים של ראש הממשלה החדש ראטצ'י (אחד מיורשיו של קאבור, שמת בינתיים), לעלות בחוף הדרום בראש חבורת מתנדבים, כדי להקים תנועה עממית למסע על רומא. הממשלה שחררה להתנגשות בחילה-המצב הצרפתי שחנה אז ברומא. שלחה את צבאה הסדיר נגד 2000 המתנדבים, שהצליח גריבלדי להעבירם בינתיים מסיציליה לקלבריה, מתוך 4000 מתנדביו, בשתי אניות נוסעים שתפס. בהיתקלו בכל מקום בכוחות חזקים. נסוג להרי אספרומונטה, ושם הותקף ע"י הצבא. בפקודתו של גריבלדי נאסרה פתיחת האש נגד הצבא האיטלקי, ומיטב אנשיו לא הוציאו אפילו כדור אחד. התיגרה, שארכה 10 רגעים בלבד, נסתיימה בשני מנינים פצועים מכל צד, וגריבלדי, כשכדור איטלקי תקוע בעקבו, נכנע בשם מתנדביו ללא תנאי. כאן הכריח רצון זר (צרפתי) את היד האיטלקית לעשות את שליחותו. בהתנגשות זו בין הגיבור הלאומי המהולל לבין צבאה של המלוכה האיטלקית החדשה היתה אשמה בראש וראשונה המדיניות ההפכפכה, הנפתלת, חסרת אומץ-הרוח האזרחי, של ממשלת ראטצ'י, אשר לא העיזה למנוע סיסמאות ומעשים, שברור היה, כי תוכרח להתיצב נגדם ברגע האחרון; אך המאורע המכאיב גיבש באיטליה את יחס השלילה אל בעל-הברית, "האפוטרופסיית-רמדי", — צרפת. הממשלה נפלה עד מהרה, וגריבלדי שוחרר מן המבצר והוחזר לאי גלותו, קפרארה.